

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION METODLAR

Haydarova Aziza Zikrullo qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada xorijiy tillarni o'qitish jarayonida qo'llanilayotgan zamonaviy va texnologiyalar asosida tashkil etilayotgan innovatsion metodlar va ularning dars jarayonidagi samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek maqolada flipped classroom, gamifikatsiya, CLIL (fan va til integratsiyasi) asosida o'qitish metodi kabilar ko'rib chiqiladi. Ushbu metodlar yordamida o'quvchilarning eslab qolish qobiliyatlarini rivojlantirish, tilni real vaziyatlarda qo'llash imkoniyatini shakllantirish singari afzalliklari yoritiladi.

Kalit so'zlar: interaktiv, flipped classroom, content, method, lingvistik, platforma, innovatsion.

Annotation. This article analyzes innovative methods based on modern technologies used in the process of teaching foreign languages, as well as their effectiveness in the classroom. It also examines methods such as the flipped classroom, gamification, and CLIL (Content and Language Integrated Learning). The advantages of these methods are highlighted, including the development of students' memory skills and the ability to use language in real-life situations.

Keywords: interactive, flipped classroom, content, method, linguistic, platform, innovative.

Аннотация. В данной статье анализируются инновационные методы, основанные на современных технологиях, применяемые в процессе обучения иностранным языкам, а также их эффективность в учебном процессе. В статье также рассматриваются такие методы, как flipped classroom (перевернутый класс), геймификация и CLIL (интеграция предмета и языка). Освещаются преимущества данных методов, такие как развитие способности учащихся к запоминанию и формирование навыков использования языка в реальных ситуациях.

Ключевые слова: интерактивный, flipped classroom, контент, метод, лингвистический, платформа, инновационный.

Zamonaviy ta'lim tizimida til o'qitish jarayoni interaktiv metodlar, bugungi kunda ommalashgan raqamli texnologiyalar hamda innovatsion usullar va yondashuvlar asosida rivojlanib bormoqda. Ayniqsa, dunyo bo'ylab global axborot maydonining kengayishi, mobil qurilmalarning kundalik hayotimizga kirib kelishi xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatish jarayonini qiziqarliroq va samaraliroq qilish imkoniyatini yaratmoqda. Shu sababli til o'rgatuvchilar talabalarning til ko'nikmalarini kompleks rivojlantirish uchun innovatsion metodlardan faol tarzda foydalanmoqda. Chet tillarini samarali o'rgatish uning metodikasini bilishni taqozo etadi xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatish ko'p jihatdan chet til o'qitish metodikasi masalalarini nazariy tomondan ishlab chiqilishiga va nazariyaning amalda ijodiy qo'llanilishiga bog'liq hisoblanadi[1]. Quyida innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilinadigan zamonaviy metodlarni ko'rib o'tamiz.

Flipped classroom (aylantirilgan sinf) metodi – asosan yuqori sinflarda yoki oliy ta'limda til o'rgatish jarayonida qo'llaniladi . o'qituvchi mavzuni uyga onlayn platformalar orqali video ko'rinishida yuboradi o'quvchi videoni uyda ko'rib keladi, darsda esa amaliy mashqlar, warm-up muhokamalari, amaliy topshiriqlar bajariladi. Bu metod dars jarayonida vaqtni tejaydi, darsni interaktiv qiladi, o'quvchilar esa self-study ya'ni o'zi mustaqil ishlashni

o'rganadi. Mashhur ta'riflardan biriga ko'ra "flipped classroom" an'anaviy sinf modelini o'zgartiradi: dars mazmuni darsdan oldin beriladi, sinf vaqti esa o'qituvchilar tomonidan har bir talabaga kurs tamoyillarining amaliy, faol, innovatsion, qo'llanmalarini ko'rsatishga yo'naltiriladi (Academy of Active Learning Arts and Sciences, 2018) [2].

Gamifikatsiya metodi – bu o'quv jarayoniga amaliy o'yinlarni, o'yin elementlarini qo'shish orqali o'quvchining harakatlarini rag'batlantirish, butun sinfni faollashtirish va darsni qiziqarli tashkillashtirish jarayonidir. Asosan, bu metod ta'lim jarayonini o'yin yoki diqqatni tortuvchi mashg'ulot kabi his qilinishiga yordam beradi. Gamifikatsiya, shuningdek, "gamifikatsiya" yoki "o'yinga asoslangan ta'lim" deb nomlanuvchi, real muammolarni hal qilishda ishtirokchilarning faolligini oshirish maqsadida o'yin printsiplarini o'yin bo'lmagan jarayonlar va ssenariylarga qo'llashdir [3].

CLIL metodi – Content and Language Integrated Learning, o'zbek tilida "Fan va til integratsiyalashgan holda o'qitish usuli hisoblanadi. Bu yondashuvda o'quvchilar bir vaqtning o'zida chet tilini boshqa fanlar bilan birgalikda o'rganishi mumkin. CLIL yondashuvining asosiy maqsadi yangi tilni o'rganishni tabiiy jarayonga aylantirish, hamda fan mazmunini chuqurroq o'rganishdir, chunki ma'lum bir fanga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni o'zbek tilida topish imkoniyati biroz qiyin bo'lishi mumkin ammo, ingliz tilida o'sha fan o'qitilayotgan bo'lsa shu fanning har bir mavzusiga doir ma'lumotlarni onlayn websaytlardan ingliz tilida topish mumkin, bu orqali talaba o'sha mavzuni yaxshiroq o'zlashtira oladi.

CLIL metodidan foydalanishning afzalliklari:

1. Kasbiy va lingvistik bilimlarning integratsiyasi: Talabalar fan sohasidagi materiallarni o'rganish orqali til qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan fransuz tilida tibbiyotga oid ilmiy maqolalar va ingliz tilida iqtisodiyot bo'yicha matnlar yordamida kasbiy terminlarni o'rganish.
2. Muloqotga asoslangan o'qish: O'qilgan materiallar bo'yicha guruh muhokamalari o'tkazilib, talabalarning muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu usul o'qilgan matnni tushunishni yanada samarali qiladi.
3. Matnlarni ko'p maqsadli ishlatish: Matnlarni nafaqat til o'rganish uchun, balki fan sohasida bilimlarni kengaytirish uchun ham foydalanish imkoniyati mavjud [4].

CLIL metodini sinfda qo'llash uchun, avvalo uning asosiy tamoyillarini tushunib olish muhimdir. CLILning markazida 4 ta C mavjud — Content (Mazmun), Communication (Muloqot), Cognition (Tafakkur) va Culture (Madaniyat). Ular birgalikda metodikaning shakllanishiga xizmat qiladi.

Content (Mazmun) – bu o'quvchilar o'rganayotgan fan bo'yicha bilimlar bo'lib, bunda chet tili asosiy maqsad emas, balki bilim olish vositasiga aylanadi.

Communication (Muloqot) – bu asosiy omil bo'lib, o'quvchilar chet tilida gapirish, tinglash, o'qish va yozishni real va mazmunli vaziyatlarda mashq qiladilar.

Cognition (Tafakkur) – bu bosqichda o'quvchilar tanqidiy fikrlashga, muammo yechishga, chuqurroq o'rganishga undovchi topshiriqlarni bajaradilar. Bularning barchasi chet tilida amalga oshiriladi.

Culture (Madaniyat) – CLIL o'quvchilarda madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi va ularni globallashtirgan dunyoga tayyorlaydi [5].

O'rganilgan metodlar asosida Toshkent shahrida joylashgan 136-maktabning 3 va 2-sinflarida va O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti talabalarining dars jarayonida tadqiqot olib borildi. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga gamifikatsiya metodi asosida dars jarayoni tashkillashtirildi, asosan harakatli va visual elementlar va elektron doskadan

foydalangan holda o'yinlar bajarildi. Transport turlari mavzusi bo'lgan bo'lsa ushbu metoddan foydalanilgan dars soatida keyingi kuni yangi mavzuga doir mashq berilganda ham o'quvchilar o'tgan mavzuda o'rgangan yangi so'zlaridan foydalanib gaplar tuza olishdi. Natijada ushbu metodning eslab qolish qobiliyatini rivojlantirishi yana bir marotaba isbotlandi. O'zbekiston davlat jahon tillari universitetida yapon tili ikkinchi til bo'lgan guruh talabalarining yapon tili dars jarayonida flipped classroom va CLIL metodlaridan foydalanildi. Katakana alifbosi uyga vazifa sifatida berildi va ushbu mavzuga doir videolar to'plami ham tashlab berildi, talabalar o'qituvchi tomonidan oldindan berilgan vazifalarni uyda o'zlashtirib kelganliklari sababli dars jarayoni bahs munozaralarga boy bo'ldi, shuningdek, sinf muhiti interaktivligi, hammaning faolligi bilan qiziqarli holatda edi. Aynan yapon tili darsida talabalar CLIL yondashuvidan bir oy davomida to'liq foydalanishdi. Yakuniy natijada ular birinchi tillari ingliz tili bilan birga yapon tilini ham sezilarli miqdorda o'zlashtirishdi.

Xulosa qilib aytganda ushbu innovatsion metodlar yordamida o'qituvchilar yangi tillarni o'rgatish jarayonini tezroq va qiziqarliroq ya'ni talabalarning, o'quvchilarning diqqatini dars jarayoniga to'liq jalb qilgan holda tashkillashtira oladi. Bu esa o'z navbatida, o'rgatuvchining ham o'rganuvchining ham faolligini, ma'suliyatliligini ta'minlaydi. Bundan tashqari o'rganilgan interaktiv usullar eslab qolish faoliyatini, xotirani mustahkamlaydi. Real hayotiy vaziyatlarda yangi tildan foydalanish esa yosh avlodning kelajagiga yaxshi ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI in-academy.uz/index.php/yo 26 CHET TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION METODLAR Sabirjonova Dilnoza Alfraganus university nodavlat oliy talim tashkiloti, turizm fakulteti, fakultetlararo chet tili kafedrası ingliz tili o'qituvchisi <https://doi.org/10.5281/zenodo.13860146>
2. ScienceDirect.com <https://www.sciencedirect.com> The flipped classroom: A meta-analysis of effects on student ...
3. GAMIFIKATSIYA USULI CHET TILINI O'RGANISH MOTIVATSIYASINI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA Nazarova Charos O'zDJTU Tarjimonlik fakulteti Ingliz tili amaliy tarjima kafedrası o'qituvchisi <https://doi.org/10.5281/zenodo.11401130> .24-bet.
4. SYNAPSES: Insights Across the Disciplines Volume 1, Issue 3 CLIL METODI YORDAMIDA NOFILOLOGIK YO'NALISHLARDA CHET TILLARINING O'QIB TUSHUNISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. (INGLIZ VA FRANSUZ TILLARI MISOLLARIDA) G.J.Mexmonaliyeva Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali, xorijiy tillar kafedrası o'qituvchisi.(60-bet).
5. Europass Teacher Academy <https://www.teacheracademy.eu> CLIL Methodology > What Is CLIL Teaching Approach